

УДК 371.13

С.В. Гуменюк
м. Тернопіль, Україна

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми. Інтеграція сучасної вищої педагогічної освіти у європейський простір передбачає, насамперед, підготовку компетентного фахівця, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, уміє визначати й успішно досягати поставлені педагогічні цілі, є суб'єктом особистісного та професійного зростання, ключовою фігурою у формуванні життєвої компетентності учнів.

Зростаючі вимоги до професійної підготовки вчителя вимагає якісно нових теоретико-методичних підходів у підготовці студентської молоді, які дозволять їй, навчаючись у вищих навчальних закладах, опанувати основи наук та сформувані професійні компетентності. Тому в такому контексті значний інтерес викликають інноваційні технології навчання, серед яких вагоме місце посідають інтерактивні технології.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій показав, що вивченню інтерактивних технологій присвячені праці: С. Гончаренка, М. Кларін, А. Нісімчук, О. Падалка, О. Пометун, Г. Селевко, С. Сисоевої тощо. Водночас, зважаючи на значну кількість наукових праць, недослідженими залишаються питання щодо формування професійної компетентності майбутніх учителів засобами інтерактивних технологій

Тому **метою** статті є аналіз ефективності інтерактивних засобів навчання у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап модернізації вищої освіти в Україні спрямований на вирішення низки проблем, пов'язаних із необхідністю підготовки педагогів нової генерації, які здатні самостійно й творчо мислити, приймати швидкі та адекватні рішення, орієнтуватися у мінливих ситуаціях, проявляти творчу ініціативу. Для їх виховання освітня система потребує мобільного, відкритого до інновацій, компетентного фахівця. Адже вчитель є носієм духовного, інтелектуального, культурного потенціалів, що детермінує розвиток як людини, так і суспільства в цілому.

Одним із шляхів ефективного набуття студентською молоддю знань, умінь і навичок є використання технологічності в освіті. Технологічний підхід відрізняється своїми якісними характеристиками, який гарантує кінцевий результат і проектування майбутнього навчального процесу. Педагогічна ж технологія виступає як системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з обліком технічних і людських ресурсів та їхньої взаємодії, що ставить своєю задачею оптимізацію форм освіти.

Педагогічна технологія являє собою синтез педагогічних досягнень, поєднання традиційних, досконалих форм і методів із сучасними ефективними освітніми інноваціями. Вона ґрунтується на досягненнях психологічної, педагогічної та суспільних наук, передовому педагогічному досвіді. У цілому, педагогічна технологія реалізується як систематична, цілеспрямована, свідомо проєктована діяльність, що відрізняється від неструктурованого елементарного виконання, і тому служить досягненню мети з найменшими витратами [8].

Незважаючи на спроби реформувати систему вищої освіти і потреби суспільства в ефективній підготовці кваліфікованих фахівців, на теперішній день у вітчизняній практиці все ще застосовується пасивна модель навчання, де особистість студента виступає в ролі «об'єкта» навчання, що засвоює і відтворює матеріал, переданий йому викладачем, текстом підручника, інтернетом тобто джерелом знань.

Натомість, зростаючі вимоги до професійної підготовки майбутніх педагогів, вимагають якісно нових теоретико-методичних підходів. Одним із шляхів ефективного формування

професійної компетентності є використання активного навчання. Активна модель навчання характеризується застосуванням методів, які стимулюють пізнавальну активність і самостійність особистості, і є різновидом інтерактивних технологій навчання.

Термін «інтерактивна педагогіка» в науці є порівняно новим. У науковий обіг його було введено німецьким дослідником Гансом Фріцом [2] у 1975 р. Незважаючи на це, названу проблему відображено в роботах багатьох зарубіжних учених, а також вітчизняних науковців. Слово «інтерактивний» англійського походження (від «interact», у якому «inter» означає «взаємний», а «act» — «діяти»). Українською мовою значення цих двох мовних одиниць можна подати в наступній редакції: спосіб взаємодії чи бути в режимі бесіди, діалогу з чим-небудь (книга, комп'ютер), або ким-небудь (учень, учитель). Таке тлумачення дає можливість говорити про інтерактивне навчання як діалогічне, що забезпечує взаємодію педагога та учня.

За визначенням педагогічного енциклопедичного словника Б. Бім-Бада [5, с. 107] «інтерактивне навчання» — це навчання, яке побудоване на взаємодії того, хто навчається, з навчальним середовищем, яке є сферою досвіду, що засвоюється.

Визначення «інтерактивне навчання» М. Кларін [3] вважає як переклад англomовного терміну «interactive learning», який означає навчання (стихійне або спеціально організоване), засноване на взаємодії, та навчання, побудоване на взаємодії. Водночас К. Баханов [1] визначає його як навчання, спрямоване на активізацію пізнавальної діяльності учнів за допомогою організації спілкування між собою, учнів з учителем, між групами, що спрямоване на розв'язання спільної навчальної проблеми.

Сутність інтерактивного навчання на думку О. Пометун [6], полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання в співпраці), де учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, уміють і здійснюють. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером колективу.

Інтерактивна взаємодія виключає як домінування одного учасника навчального процесу над іншими, так і однієї думки над іншою. Під час інтерактивного навчання учні вчать бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати продумані рішення. Інтерактивна педагогічна взаємодія характеризується високим ступенем інтенсивності спілкування між учасниками навчально-виховного процесу, обміном способом діяльності, зміною і різноманітністю їх видів, форм і прийомів, цілеспрямованою рефлексією своєї діяльності його учасниками і процесу загалом.

Ми розуміємо «інтерактивне навчання» як навчання у взаємодії, спрямоване на активізацію пізнавальної діяльності студентів, що відбувається у формі діалогу між студентами, студентами і викладачем, студентськими міні-групами на засадах співробітництва.

Використання засобів інтерактивних технологій навчання сприяє розв'язанню таких завдань: навчально-пізнавальних (конкретна дидактична мета), комунікативно-розвивальних (пов'язане з загальним емоційно-інтелектуальним фоном процесу пізнання) і соціально-орієнтаційних (результати якого проявляються за межами навчального часу і простору) [4].

Доцільність використання інтерактивних технологій у процесі фахової підготовки засвідчують результати, проведені Національним тренінговим центром (США), які показують, що інтерактивне навчання дає змогу значно збільшити відсоток засвоєння інформації, оскільки впливає не лише на свідомість людини, а й на її волю, почуття, дії, практику. Результати цих досліджень відображені у схемі, яка отримала назву «Піраміда навчання»:

- лекції — 5 %;
- читання — 10 %;
- відео/аудіо-матеріали — 20 %;

- демонстрації — 30 %;
- дискусійні групи — 50 %;
- практика через дію — 75 %;
- навчання інших / застосування отриманих знань відразу — 90 % [6].

Схожі результати підтверджують дослідження сучасних російських психологів, що студент може запам'ятати:

- читаючи очима — 10 %;
- слухаючи — 26 %;
- розглядаючи — 30 %;
- слухаючи і розглядаючи — 50 %;
- обговорюючи — 70 %;
- використовуючи особистий досвід — 80 %;
- спільна діяльність з обговоренням — 90 %;
- навчання інших — 95 % [7].

Такі дані дають підстави стверджувати, що найбільших результатів можна досягнути за умов інтерактивного навчання — дискусійні групи, особистий досвід, практика через дію (спільна діяльність), взаємне навчання та навчання інших. Саме така побудова навчального процесу дасть змогу зробити процес навчання ефективним, а використання інтерактивних засобів підвищить мотивацію та інтерес до навчання [7].

Правильна взаємодія між суб'єктами навчально-виховного процесу може стати потужним фактором підвищення ефективності навчання. Тому така модель навчання характеризується застосуванням методів, які стимулюють пізнавальну активність і самостійність особистості. Інтерактивні засоби навчання спрямовані на створення нових можливостей для міжособистісної взаємодії між викладачем та студентом на основі діалогу та продуктивне формування професійної компетентності майбутніх педагогів. Успішне оволодіння професійними компетентностями, в свою чергу, допоможе випускникам ВНЗ органічно включитися в педагогічну роботу і розпочати практичне застосування наукових знань у процесі самостійної професійної діяльності.

Зважаючи на сказане вище можна зробити такі **висновки**:

1. Зростаючі вимоги до професійної підготовки вчителя вимагають якісно нових теоретико-методичних підходів у підготовці студентської молоді, які дозволять їй, навчаючись у вищих навчальних закладах, опанувати основи наук та сформувати професійні компетентності. Тому, в цьому контексті значний інтерес викликають інноваційні технології навчання, серед яких важливе місце займають інтерактивні технології.

2. Одним із шляхів ефективного набуття студентською молоддю знань, умінь та навичок є використання технологічності в освіті. Технологічний підхід різниться своїми якісними характеристиками, який гарантує кінцевий результат і проектування майбутнього навчального процесу.

3. Сутність інтерактивного навчання полягає у взаємодії, спрямованої на активізацію пізнавальної діяльності студентів, що відбувається у формі діалогу між рівноправними суб'єктами навчання на засадах співробітництва. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації.

4. Інтерактивні засоби навчання спрямовані на продуктивне формування професійної компетентності майбутніх педагогів. Успішне оволодіння професійними компетентностями, в свою чергу, допоможе випускникам ВНЗ органічно включитися в педагогічну роботу і розпочати практичне застосування наукових знань у процесі самостійної професійної діяльності.

Перспективи подальших розвідок полягають у ґрунтовному аналізі інтерактивних технологій, як ефективного засобу формування професійної компетентності майбутніх учителів.

Література:

1. Баханов К. О. Інтерактивне навчання / К. О. Баханов // Історія в школах України. — 1998. — №2. — С. 31—36.
2. Використання інтерактивних технологій навчання в професійній підготовці майбутніх учителів : монографія / [Н. Г. Баліцька, О. А. Біда, Г. П. Волошина та ін.]; під ред. Н. С. Побірченко. — К. : Наук. світ, 2003. — 138 с.
3. Кларин М. В. Интерактивное обучение-инструмент освоения нового опыта/ М.В. Кларин // Педагогика. — 2000. — №7. — С. 12—19.
4. Остапівський І. Є, Остапівська Т. П. Використання інтерактивних технологій у формуванні здорового способу життя особистості [Електронний ресурс] / І. Є. Остапівський, Т. П. Остапівська — Режим доступу: [http : archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/nvnu/ped/2010_13/R5/Ostapovskiy.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/nvnu/ped/2010_13/R5/Ostapovskiy.pdf)
5. Педагогический энциклопедический словарь / [сост. Бим-Бад Б. М.]. — М., 2002. — 528 с.
6. Пометун О. Інтерактивні методики та системи навчання / О. Пометун. — К. : Шк. світ, 2007. — 112 с.
7. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: / О. І. Пометун, Л. В. Пирожено. — К. : Видавництво А. С. К., 2004. — 192 с.
8. Факторович А. А. Сущность педагогической технологии / А. А. Факторович // Педагогика. — 2008. — №2. — С. 19-27.

У статті розкривається сутність засобів інтерактивних технологій, яка проявляється в активній взаємодії й спрямована на активізацію пізнавальної діяльності студентів, що відбувається у формі діалогу між учасниками навчально-виховного процесу на засадах співробітництва. Аналізується їх переваги і ефективність у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів.

Ключові слова: інтерактивні технології; професійна компетентність, майбутні учителів, активне навчання, засоби.

В статье раскрывается сущность средств интерактивных технологий, которая проявляется в активном взаимодействии и направлена на активизацию познавательной деятельности студентов, происходит в форме диалога между участниками учебно-воспитательного процесса на основе сотрудничества. Анализируются их преимущества и эффективность в формировании профессиональной компетентности будущих учителей.

Ключевые слова: интерактивные технологии и профессиональная компетентность, будущие учителя, активное обучение, средства.

The article exposes the means of interactive technology, which manifests itself in active interaction and aims at enhancing students' cognitive activity that occurs in the form of a dialogue between the participants of the educational process in the spirit of cooperation. Analyzes their advantages and efficiency in development of professional competence of future teachers.

Key words: interactive technology, professional competence, future teachers, active learning tools.

УДК 378.018.43-043.86

О.В. Давискіба
м. Луганськ, Україна

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Постановка проблеми у загальному вигляді. Інтеграція України в європейське і світове співтовариство, стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та створення на їх основі глобальної мережі Internet є однією з особливостей сучасного інформаційного суспільства. В основі соціально-економічного розвитку інформаційно відкритого суспільства лежить, перш за все, виробництво інформації та знань. Тому, сучасна економічна ситуація країни викликає необхідність у фахівців протягом життя постійно підвищувати свою кваліфікацію відповідної галузі професійної діяльності.